

Housle Františka Ondříčka a jejich obrazová dokumentace ve sbírkách Českého muzea hudby

DANIELA KOTAŠOVÁ – EVA PAULOVÁ

Slávu českého interpretačního umění šířilo ve světě mnoho osobností. K některým z nich se ve fondech Národního muzea – Českého muzea hudby (NM-ČMH) zachovaly dokumenty, které se týkají jejich života a tvorby. Kromě přímých či rodinných odkazů je často soustředili jejich žáci nebo titelé. I když se jedná o interprety zdánlivě známé, přece jen může bádání prohloubit pohled na ně a přinést nové poznatky.

Jednu z těchto významných postav představuje český houslista světového jména František Ondříček (1857–1922), následovník odkazu Jana Slavíka a Ferdinanda Loubu, skladatel a pedagog. Na přelomu 19. a 20. století se zařadil mezi nejslavnější světové houslisty, byl uznáván nejen pro skvělou techniku houslové hry, ale také pro originální podání skladatelského záměru.¹ Bohatý dokumentační materiál a osobní památky po Františku Ondříčkovi získávalo Národní muzeum již od roku 1923 (v rámci „Ondříčkova odkazu Národu“), další pak v roce 1966 darem od Marie Stillierové a převodem od Městského výboru v Litomyšli ze zrušené Ondříčkovy síně Františka Brinkeho, litomyšlského obchodníka a sběratele.² Největší část představují hudební nástroje, soubor memorabilií a bohatý ikonografický materiál.³ Vedle drobnějších darů a koupí je mimořádně rozsáhlá a významná pozůstalost Bohuslava Šicha (1892–1980),⁴ uložená v hudebněhistorickém

1) Po studiích na pražské konzervatoři u Antonína Bennewitze (1873–1876) a na pařížské konzervatoři u Josepha Lamberta Massarta (1877–1879) koncertně vystupoval ve francouzských městech (v Paříži 1879–1881), dále v Bruselu, Londýně (1882), Praze. Rozhodující úspěch získal ve Vídni, poté podnikal koncertní turné po Evropě, Rusku a severní Americe. Ondříček se stal prvním interpretem Dvořákova *Koncertu pro housle a orchestr a moll*, op. 53, B. 108 (Praha 14. 10. 1883), ve svém oboru byl dlouho prezentován jako „symbol národního rozmachu“. Společně se svým žákem vypracoval novou metodu houslové hry na základě anatomie a fyziologie (vydána ve Vídni 1909–1912). Další podrobnosti o osobnosti Františka Ondříčka viz ŠICH, Bohuslav: *Ondříček František*, in: Československý hudební slovník osob a institucí, sv. 2., Státní hudební vydavatelství, Praha 1965, s. 222.

2) Oba jsou vedeny pod č. př. 60/66.

3) Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2013/43, 00023272). Chtěli bychom poděkovat všem, kdo přispěli svou radou, připomínkou nebo jinak cennou pomocí ke vzniku tohoto článku. Byli to Karel Vávra (mistr houslař), Zdeněk Jeřábek (pracovník Českého rozhlasu), Gabriel Gössel (sběratel starých zvukových záznamů), kolegyně a kolegové z NM-ČMH.

4) Bohuslav Šich byl Ondříčkův žák, muzikolog a člen Symfonického orchestru Československého rozhlasu v Praze. Jeho pozůstalost v ČMH nebyla rozdělena do jednotlivých fondů podle pertinenčního principu, ale je uchována v celku. Dosud však není zpracována.

oddělení (NM-ČMH-HHO), obsahující mimo jiné podklady pro rozsáhlou základní monografii o Ondříčkovi.⁵ Při naší práci jsme vycházeli ze zjištěných faktografických údajů B. Šicha, které jsme ale v průběhu průzkumu podrobovali kritickému rozboru. Houslařsky fundovanou charakteristiku zejména k některým nástrojům z Ondříčkova odkazu, o nichž máme dnes jen zprostředkované informace z literatury, podal organolog Lev Kůs (1900–1942)⁶ ve studii *Housle slavného houslisty Fr. Ondříčka* z časopisu *Pestrý týden*.⁷

Zájem o nástroje Františka Ondříčka vznikl už během jeho života a pokračoval také po jeho smrti, poslední zprávy pocházejí z roku 1970. Při našem průzkumu se podařilo identifikovat část z celkového počtu dosud zjištěných patnácti smyčcových nástrojů, které Ondříček užíval. Ve sbírce oddělení hudebních nástrojů Českého muzea hudby (NM-ČMH-OHN) se nachází pět Ondříčkových nástrojů. Vedle toho je ve fondu evidováno jedno pouzdro, dva smyčce a klavír.⁸ Zbývající nástroje uvedené v našem přehledu mají soukromého vlastníka nebo je jejich další existence zcela neznámá.⁹

Chronologický seznam smyčcových nástrojů Františka Ondříčka¹⁰

Nástroj	Pravděpodobná doba užívání	Zdroj informace
housle čtvrťové, anonym, 19. století	?	NM-ČMH-OHN E 2362
housle čtvrťové, anonym, 19. století	?	NM-ČMH-OHN E 2363
housle tříčtvrteční, anonym, Luby u Chebu (?), 19. století	?	archiv Českého rozhlasu
housle, kopie podle Gaspara da Salò	1870–1873	Šich 1970, s. 326
housle Ferdinand August Homolka, Praha, 1874 (?)	1874–1881	Kůs 1938; Šich 1948, ¹¹ s. 9; Šich 1970, s. 326
housle Didier Nicolas aîné, Mirecourt, před r. 1833	1878 (?), 1882 – říjen 1890, 1912–1916	NM-ČMH-OHN E 2857

5) ŠICH, Bohuslav: *František Ondříček*. Český houslista, Editio Supraphon, Praha 1970 (Šich 1970).

6) Studoval hudební vědu na Univerzitě Karlově (do roku 1935), jako organolog se zabýval především houslemi a houslařstvím. V rukopise zůstaly jeho *Dějiny pražské houslařské školy*. – Další podrobnosti o této osobnosti viz ŠTĚDRŮN, Bohumír: *Kůs Lev*, in: Československý hudební slovník osob a institucí, sv. 1., Státní hudební vydavatelství, Praha 1963, s. 795; Český hudební slovník osob a institucí [online] © 2008 Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity. Dostupné z: <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/> [cit. 2013-05-23].

7) Ačkoliv se v textu vyskytují některé nepřesnosti ve faktografických údajích (například chybné datum Ondříčkova úmrtí, mylná informace o vlastnictví houslí Antonio Stradivari atd.), jedná se o významný příspěvek k tématu. – KŮS, Lev: *Housle slavného houslisty Fr. Ondříčka*, in: časopis *Pestrý týden*, 1938 (Kůs 1938), NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha.

8) Během studia ikonografického materiálu (NM-ČMH-HHO F 2401) bylo možné identifikovat klavír Bösendorfer NM-ČMH-OHN E 640 (č. př. 94/49) z Ondříčkova odkazu.

9) V archivu Českého rozhlasu jsou dodnes deponovány tříčtvrteční housle. – Ústřední archiv Českého rozhlasu (požůstalost Františka Ondříčka).

10) Tento seznam jsme se pokusili sestavit na základě informací z pramenů, literatury a považujeme ho za neúplný. Podrobnější údaje uvádíme pouze u nástrojů, které jsme měli fyzicky k dispozici. Z důvodu větší přehlednosti jsou šedou barvou vyznačené housle nacházející se ve sbírce NM-ČMH-OHN.

11) *Památce „krále českých houslistů“ Mistra Františka Ondříčka*, in: III. Sborník statí o 25leté činnosti „Kruhu přátel, ctitelů a žáků Mistra Františka Ondříčka“, uspořádal Bohuslav Šich, Ondříčkův fond, Praha 1948 (Šich 1948).

housle Gand & Bernardel Frères, Paříž, 1878	1879	NM-ČMH-OHN E 575
housle Michelangelo nebo Nicolo Bergonzi	do 1882	Šich 1970, s. 326
housle Tomáš Zach	1886 (?)	Šich 1970, s. 328
housle Giuseppe Guarneri del Gesù, 1738	1890–1905	Kůs 1938; Šich 1948, s. 9; Šich 1970, s. 327
housle Giuseppe Guarneri del Gesù, „větší formát“	1897–1912	Kůs 1938; Šich 1948, s. 9; Šich 1970, s. 327
housle Carlo Giuseppe Testore, Milán, kolem r. 1700	1916–1922	NM-ČMH-OHN E 589
housle Carl Zach	po 1896 (?)	Šich 1970, s. 328
viola, Carl Zach, Vídeň, 1896	po 1896 (?)	Šich 1970, s. 328
viola, Johann Baptista Schweitzer, 1829	po 1916 (?)	Šich 1970, s. 328
Příslušenství		
kožené pouzdro dvojitě		NM-ČMH-OHN E 2361
smyčce dva, cenné		NM-ČMH-OHN

U příležitosti vzniku naší studie proběhla katalogizace a rekatalogizace všech nástrojů z Ondříčkovy pozůstalosti ve sbírce NM-ČMH-OHN. U jednotlivých exemplářů byly zaznamenány podrobné technické rozměry, popis současného stavu nástroje s odkazem na prameny, příp. literaturu.¹²

Stejně jako dnes tvořily již od druhé poloviny 19. století fotografie výkonného umělce, portrétní i s nástrojem, významnou součást agenturní činnosti, propagace i kontaktu s obdivovateli. Ve sbírkách NM-ČMH-HHO je podchyceno více než tři sta Ondříčkových fotografií (z toho čtyřicet s houslemi) a dále patnáct výtvarných děl. Kromě fotografií známých z Šichových a dalších publikací a výtvarných portrétů tu máme k dispozici větší počet méně známých vyobrazení. Nezanedbatelná je také reflexe ve výtvarných dílech vytvořených umělci, kteří měli k Ondříčkovi hlubší osobní vztah. Část se nachází ve sbírkách NM-ČMH-HHO, další, především kresby a grafiky Hugo Boettingera, se vyskytují také ve fondech Národní galerie, Západočeské galerie, Galerie umění Zlín a Literárního archivu Památníku národního písemnictví.¹³

Poznat interpretační umění Františka Ondříčka nejlépe umožňují zvukové záznamy.¹⁴ V archivu Českého rozhlasu se je sice nepodařilo dohledat, avšak relativně nedávno byly objeveny nahrávky pro americkou pobočku francouzské firmy Pathé. Tyto snímky vznikly buď během Ondříčkova pobytu v USA, kde hrál pravděpodobně na housle Guarneri z roku 1738, nebo ve Vídni kolem roku 1916. V tomto období hrál na „Testorky“, u kterých zůstal až do konce svého života. Žádné bližší údaje se nám ale nedochovaly. Dodnes se sběra-

12) Viz systematická evidence hudebních nástrojů NM-ČMH-OHN.

13) Práce Hugo Boettingera (1880–1934) byly dokumentovány v rámci výzkumného projektu podporovaného Ministerstvem kultury v letech 2001–2004, identifikační kód projektu RK01P030MG001.

14) Ondříčkův monografista B. Šich nemůže doložit žádnou umělcovu nahrávku: „Ondříčkovo jedinečné umění houslistické postihl osud jako oba jeho předchůdce. [...] Jeho smrtí prostě zaniklo.“ – Šich 1970, s. 340.

telům podařilo vypátrat 4–6 záznamů Ondříčkovy hry na gramofonových deskách. Dvě nahrávky umělcovy interpretace skladeb Josepha Joachima Raffa a Johanna Sebastianiana Bacha se nacházejí na CD, které v roce 2007 vydala Společnost Jana Kubelíka.¹⁵ Další nedávno objevená deska opět pochází od firmy Pathé (č. 6041) a obsahuje dva zvukové snímky, skladby samotného Františka Ondříčka a Roberta Schumanna.¹⁶

Pravděpodobně z Ondříčkova dětství pocházejí dvoje housle čtvrtové¹⁷ a jedny třičtvrtěční,¹⁸ na kterých se začal učit hrát. U všech tří nástrojů se jedná o víceméně standardní řemeslnou práci, pozoruhodné jsou pouze tím, že v chronologickém přehledu Ondříčkových exemplářů stojí na prvním místě.¹⁹ Z dostupných informací v literatuře vyplývá, že ve svých 13–16 letech hrál mimo jiné na housle neznámého mistra – kopii podle italského houslaře Gaspara da Salò in Brescia (1540–1609) z roku 1593.²⁰

V době studií na pražské konzervatoři mu věnoval první mistrovský nástroj houslař Ferdinand August Homolka (1828–1890), zvaný pražský Stradivari.²¹ Jeho housle provázely Ondříčka během studií v Paříži, na koncertních cestách ve Francii a Belgii až do návratu do Prahy v roce 1881. Nepodařilo se vypátrat, kde se dnes nástroj nachází.²² O to cennější jsou pro nás jeho snímky uložené v pozůstalosti B. Šicha v NM-ČMH-HHO. Podle popisu L. Kúse je Ondříčkova píle na prvních mistrovských houslích doložena opotřebeným okrajem středního výkroje u E-struny. Kromě tohoto defektu byly ve velmi dobrém stavu. Zvláštností je mimořádně krásný zlatožlutý podklad pod červenohnědým lihovým lakem.²³

Z ikonografické dokumentace by housle F. A. Homolka měly být zachyceny na nejstarších fotografiích Františka Ondříčka. Na první z nich je celá postava s houslemi pod paží a smyčcem v ruce před dekorativním pozadím. Pořídil ji ateliér Jindřicha Lachmanna v Praze na Ferdinandově (dnes Národní) třídě. Ve sbírkách NM-ČMH je fotografie zastoupena dvěma originály a jednou reprodukcí.²⁴ Šich datuje reprodukci „asi v letech 1871/72“.

15) Jedná se o relativně nedávny objev desky, která se dnes nachází v soukromém vlastnictví sběratele v Mnichově. Reprodukce původní etikety firmy Pathé je na CD. Podrobnější údaje jsou dostupné z: <http://www.sdmusic.cz/jankubelik/sjk006cz.htm> [cit. 2013-05-21].

16) Sběratel starých zvukových záznamů Gabriel Gössel sdělil, že uvedená deska obsahuje následující skladby: *Etude No. 2* (housle sólo) od Františka Ondříčka a *Duets, Op. 85, No. 12 – Abendlied* (housle a klavír) od Roberta Schumanna. Údaje pocházejí z publikace *Discopaedia of the Violin* (2. přepracované vydání z roku 1994), jejíž autorem je James Creighton, vyd. Records Past Publishing.

17) Šich mylně uvádí dvoje půlové housle: „... po prvních, nezachovaných čtvrtových housličkách, dvoje půlové nacházející se v Ondříčkově síni Františka Brinkeho v Litomyšli a 1964 přenesené do hudebního oddělení Národního muzea v Praze.“ – Šich 1970, s. 326; V muzejní knize přírůstků stojí, že housle tvoří „pozůstalost M. Stillierové, v níž se nacházejí památky po Elle a Fr. Ondříčkových podle seznamu“. – Viz kniha přírůstků NM-ČMH 1965–1979 (NM-ČMH-OHN E 2362, E 2363, př. č. 60/66).

18) Viz pozn. 9.

19) V obrazové dokumentaci nacházíme dětské housle pouze na fotografii nejmladšího bratra Stanislava Ondříčka podle přípisu pořízené patrně v roce 1897 – NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha. Podle svědectví Ondříček členům rodiny své nástroje často půjčoval. Z vyobrazení však nelze housle přesně identifikovat.

20) Podle průzkumu B. Šicha byl nástroj ještě v roce 1965 v soukromém vlastnictví ve Vamberku. – Šich 1970, s. 326.

21) F. A. Homolka věnoval svůj nástroj z radosti nad Ondříčkovými pokroky v učení, a to s podmínkou, že poskytne zdarma výuku hry na housle Homolkovu synu Emanuelovi a synu paní Sobotkové, bytné F. Ondříčka. – Kús 1938.

22) Je pravděpodobné, že housle F. A. Homolka jsou dnes v soukromém vlastnictví. Podle zpráv z roku 1970 se staly majetkem Jiřiny Malé, žačky Karla Hoffmanna, která se usadila v New Yorku. – Šich 1970, s. 326.

23) Srovnej Kús 1938.

24) NM-ČMH-HHO F 7003 a pozůstalost B. Šicha – originál i reprodukce.

Toto časové zařazení se i podle fyziognomie vyobrazeného jeví jako příliš časný. V těchto sbírkách je také fotografie Františka Ondříčka s jeho žákem Otakarem Kozlem bez uvedení původního fotografa.²⁵ Podle analýzy použitého mobiliáře a dekorací se jedná o fotografie pořízené při jedné příležitosti, tedy v ateliéru Lachmann. Ondříček vyučoval O. Kozla v letech 1875–1876, kdy jeho otec přispěl na úhradu Ondříčkových studií na pražské konzervatoři.²⁶ To upřesňuje dataci obou snímků. Z doby studií v Paříži je nástroj patrný na fotografii kvarteta Quatuor Ondříček, která je datována přípisem na přelom let 1878–1879.²⁷

Další dvě fotografie²⁸ byly zhotoveny v ateliéru Jana Mulače s největší pravděpodobností po Ondříčkově návratu z Paříže v roce 1881. Ani dochovaný negativ neposkytuje detaily dost podrobné pro bližší určení nástroje, kterým mohly být housle F. A. Homolka, nebo v té době zkoušené housle Bergonzi od mecenáše Aloise Olivy. Obdobné je to se snímkem ateliéru Tietz-Gallat v Chrudimi. Na něm je Ondříček spolu s Karlem Kovařovicem, který ho často doprovázel jako klavírista.²⁹ Pořízen byl patrně při příležitosti koncertu v Chrudimi v dubnu 1881.

Housle Didier Nicolas aîné (1757–1833), jejichž kolébkou je město Mirecourt – „francouzská Cremona“,³⁰ představují historicky nejceněnější exemplář z pozůstalosti Františka Ondříčka.³¹ Jedná se o plochý nástroj se širokými okraji, korpus se vyznačuje velkými

Housle / Violin Ferdinand August Homolka, Praha / Prague, 1874 (?)

Fotografie, neznámý autor / Photograph, anonymous
NM-ČMH-HHO pozůstalost Bohuslava Šicha / from the estate of Bohuslav Šich

25) Dva kusy NM-ČMH-HHO F 7001 a pozůstalost B. Šicha.

26) Šich 1970, s. 29.

27) V muzeu je uchována ve dvou originálech a několika reprodukcích. Fotografie NM-ČMH-HHO F 7005 nese přípis datovaný 7. 1. 1879.

28) Dva pozitivní též fotografie (stojící postava po kolena) NM-ČMH-HHO F 5080 a pozůstalost B. Šicha a originální negativ J 5375; sedící postava po kolena pouze v Šichově pozůstalosti.

29) NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha.

30) Nástroj získal Ondříček dosud nezjištěnou cestou pravděpodobně již v roce 1878 za studia v Paříži. – Šich 1948, s. 9, 10.

31) Šich 1948, s. 10.

rozměry a kromě krku (hlavička je také původní) je ve všech částech prací uvedeného houslaře. Pozoruhodná je spodní deska z jednoho kusu téměř nežíhaného javoru, která ve spodní pravé části vykazuje výrazné zvlnění let zasahující šikmo až k hornímu pravému růžku. Na svých koncertních cestách s „Nicolasem“ Ondříček dosahoval velkých úspěchů, zejména od roku 1882 až do října 1890, a vrátil se k němu ještě v letech 1912–1916, tedy až v období krátce před svým posledním nástrojem „Testore“.³² Pokud sám na housle „Nicolas“ nehrál (především na nich rád cvičil), ochotně je půjčoval svým žákům a studentům vystupujícím na veřejnosti.³³ Nástroj velkého formátu³⁴ bylo zapotřebí ukládat do violového pouzdra. Krátce před 1. světovou válkou Ondříček zapůjčil housle také svému asi čtrnáctiletému žákovi, „...“ který nemoha housle značně většího formátu dostat do svého normálního pouzdra, vzal kapesní nůž a všechny okraje desek vyčnívajících nad luby prostě uřezal.³⁵ Kdo opravil uvedené poškození, se nám zjistit nepodařilo. Fotograficky je zdokumentována pouze oprava provedená Karlem Vávrou (1903–1973). Ze snímku je patrné, že na vrchní desce v horní pravé části od basového trámce houslař umístil čtyři podlepy (tři „čtverečky“ a jeden „obdélník“). Zbývající zásahy byly realizovány již dříve před Vávrovou opravou.

Housle „Nicolas“ měly být po roce 1946 vyvezeny do Vídně, ale nakonec byly zajištěny pro plánovanou expozici Ondříčkovy síně v Národním muzeu.³⁶ Od roku 1974 jsou evidovány ve vyčleněném fondu tzv. Státní sbírky hudebních nástrojů pod správou NM-ČMH-OHN.³⁷

Většina dochovaných snímků zachycuje Ondříčka v období, kdy hrál na tento nástroj. Celá sada fotografií byla pořízena v ateliéru Jana Mulače. Zobrazují umělce s nástrojem i bez něj. Přípisy na nich pocházejí z let 1883–1885. Šich některé datuje v poznámkách na reverzech do léta nebo podzimu 1882, před Ondříčkovým odjezdem k úspěšným vystoupením ve Vídni. Velké kabinetky zobrazující sedícího Ondříčka u zdobeného klávesového nástroje pak datuje až do roku 1883. Sada Mulačových záběrů však pochází ze stejné doby, protože je pořízena v téže ateliérové dekoraci a objekt, tedy František Ondříček, nezměnil ani úpravu účesu, ani oděv. Fotografie jsou dochovány v kabinetkových i vizitkových formátech, u některých se evidentně jedná o výřez ze zmíněného velkého záběru, i když každé z nich navrhuje Šich jiné datování.³⁸

32) Šich 1948, s. 9, 10.

33) Především Bohuslavu Orlovi, Viktoru Švecovi a Vojtěchu Fraitovi.

34) Rozměry jsou následující: délka celková 604 mm, délka korpusu na zadní desce 364 mm, menzura 325 mm, menzura korpusu 194 mm, šířka lubů u krku 27,5 mm, šířka lubů u knoflíku 30 mm, šířka korpusu horní (zadní deska) 172 mm, šířka korpusu střední (zadní deska) 117 mm, šířka korpusu spodní (zadní deska) 210 mm.

35) Šich 1948, s. 10.

36) Podílel se na tom Bohuslav Šich s pomocí památkového úřadu. Poté byly zapůjčeny Vojtěchu Fraitovi, který na nich veřejně vystupoval nejméně do počátku 70. let. Dne 12. 4. 1948, ve výroční den umělcova úmrtí, na ně přednesl Ondříčkovy skladby v Československém rozhlasu. – Šich 1970, s. 328.

37) Jedná se o sbírku smyčcových nástrojů špičkových kvalit, která slouží sólové a komorní koncertní činnosti. Housle „Nicolas“ z Ondříčkova odkazu si zapůjčili například Jiří Novák – člen Smetanova kvarteta, Ivan Štraus, Jan Krejčí, Josef Kekula, Jitka Adamusová a další významní umělci.

38) Z této sady je dnes známo celkem deset exemplářů (čtyři různé záběry, některé ve více kusech). Najdeme je jak v pozůstalosti B. Šicha, tak i v ikonografickém fondu NM-ČMH-HHO a ve sbírkách Muzea Bedřicha Smetany. Z původních negativů bylo pořizováno postupně více zvětšenin, většinou na kartonech, které Jan Mulač používal v letech 1883–1890. Pouze jeden kus je na starším typu kartonu, doloženém v jiných fondech u Mulače od roku 1880 přibližně do konce roku 1882, i když dedikace na něm je až z 11. 6. 1885.

Podstatně přesněji lze datovat snímek z Londýna,³⁹ kde Ondříček zaznamenal mimořádný úspěch na koncertech v dubnu až červenci 1882. Obdobně fotografie, kterou věnoval Antonínu Dvořákovi⁴⁰ při studiu jeho koncertu pro housle a orchestr, byla pořízena v berlínském ateliéru Otto Lindner v Königstrasse v době Ondříčkových vystoupení mezi 9. a 13. 3. 1883 ve Dvorní opeře.

V roce 1879 získal Ondříček na závěr svých studií na pařížské konzervatoři mistrovské housle „Gand & Bernardel Frères“, a to v soutěži jako první cenu s diplomem. Nástroj postavený v Paříži roku 1878 s opusovým číslem 785⁴¹ představuje ukázkou nejlepší francouzské práce ve všech detailech: živě červený lihový lak, ostře řezané otvory, přesný okraj i rohy a nezvykle ostrý závit, lemovaný černou konturou, oblíbenou u francouzských houslařů.⁴² Na lubech je vepsán věnovací text zlatými písmeny: „PREMIER PRIX DÉCERNÉ EN 1879. à François ONDRÍČEK CONSERVATOIRE NATIONAL DE MUSIQUE“.⁴³ Není zachováno žádné vyobrazení, na kterém by výrazný text na lubech byl patrný. Podle zprávy mistrova žáka B. Šicha si obdarovaný Ondříček tyto housle nikdy neoblíbil do té míry, aby na nich veřejně vystupoval. Podobným způsobem jako jiné nástroje je rád půjčoval, a to nejen svým žákům, ale také bratrovi Karlu Ondříčkovi (1863–1943).⁴⁴ O následujících nástrojích Ondříčkova chronologického seznamu se dozvídáme pouze zprostředkovaně.⁴⁵

Teprve až roku 1890 si Ondříček mohl dovolit koupit housle z dílny jednoho z nejslavnějších cremonských houslařů – Giuseppe Guarneri del Gesù (1698–1744).⁴⁶ Jejich technický popis slovy L. Kúse zní: „... nástroj široký v prsou s dlouhými otvory na desce a velikou hlavicí s krásným závitkem. Deska je ze smrkového dřeva se širokými léty dokonale rovnoběžníkovými, spodek z jednoho kusu javoru s fládry klesajícími od levé strany k pravé.

39) Fotografie ateliéru Elliott and Fry, Baker Street, London s dedikací psanou ve Vídni dne 25. 11. 1882. – NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha.

40) Dedikace je ze dne 29. 3. 1883, kdy si vzájemně své fotografie s Dvořákem vyměnili. – NM-ČMH-MAD S 226/1149.

41) Pod uvedenou firmou v Paříži působili společně bratři Gandové (Charles Adolphe Gand a Charles Nicolas Eugène Gand) a Bernardelové (Ernest August Bernardel a Gustave Adolphe Bernardel) v letech 1866–1886, synové významných pařížských houslařů. Tímto způsobem udrželi a rozvíjeli dobrou pověst obou věhlasných houslařských firem, které úspěšně podnikaly také v obchodu se starými špičkovými nástroji. Po odchodu staršího Bernardela zůstal ateliér v provozu pod stejným jménem až do roku 1892. – ČÍZEK, Bohuslav: *Hudební nástroje evropské hudební kultury*, 1. vyd., Aventinum, Praha 2002, s. 69.

42) Srovnej Kús 1938.

43) Uvnitř korpusu je tištěný, částečně psaný text: „GAND & BERNARDEL Fres. / Luthiers du Conservatoire de Musique / No. 785. Paris 1878.“ a druhý nápis (rukopis): „Ton verbessert 1895 / L.[?] Darski Wien“. Podle zápisu Alexandra Buchnera k nástroji rovněž náleželo černé kožené pouzdro s smyčec bez označení. – BUCHNER, Alexander: *Inventář hudebních nástrojů hudebního oddělení Národního musea v Praze*, založen 1. října 1951, s. 85.

44) K houslím „Gand & Bernardel Frères“ se váže případ, který rozdělil oba bratry na několik let: František je v dobré vůli zapůjčil bratrovi na koncertní vystupování, ale lehkomyšlný Karel je v roce 1883 po jednom koncertě dal do zastavárny. Naštěstí o tom majitele houslí Františka Ondříčka uvědomil sám ředitel zastavárny, jeho přítel Josef Ort. František ale bratrovi Karlovi tento čin neodpustil a až po dvanácti letech se s ním opět a navždy usmířil. – Šich 1970, s. 88 a 326.

45) Pravděpodobně do roku 1882 měl v užívání housle italského mistra Bergonzioho, patrně Michelangela nebo Nicola. Nástroj však zvukově mistrovi nevyhovoval, proto dal přednost svému „Nicolasi“, který lépe odpovídal jeho požadavkům. K této změně houslí došlo po londýnském debutu 22. dubna 1882. – Šich 1970, s. 327.

46) Z Ruska Ondříčkovi nástroj opatřil vídeňský Čech Karel Zach. V roce 1905 housle koupil jeho bývalý žák, houslař E. E. Homolka za 4 000 korun. – Šich 1970, s. 327.

Celkový dojem mohutný.⁴⁷ Roku 1905 byl Ondříček nucen je prodat. Další osud nástroje je neznámý, dochovala se alespoň fotografie samotných houslí v Šichově pozůstalosti.

Housle Guarneri najdeme na několika fotografiích a především na nejslavnějším Ondříčkově portrétu od Václava Brožíka (1851–1901),⁴⁸ malovaném v Paříži roku 1892.⁴⁹ To je také jediné barevné vyobrazení, na němž můžeme ocenit teplou barvu laku nástroje. Bohužel i zde jej houslista drží svým oblíbeným způsobem – zakrytím větší části houslí. Z téže doby pochází méně známý snímek postavy po kolena při hře na housle. Byl zhotoven v pařížské firmě Henri Ernest Ladrey.⁵⁰ Tento významný ateliér fungoval již v druhé generaci a v roce 1889 se přestěhoval do prostor ateliéru po zemřelém vynálezci vizitkové fotografie Disdérim, jehož jméno pak připojoval ke svému. Jedná se také o jedinou fotografii vlastnoručně signovanou autorem snímku. Lze předpokládat, že byla pořízena v době Ondříčkových pařížských koncertů v březnu 1892.

Jak obtížné a nepřesné může být datování fotografií podle přípisů, ukazuje také jeden z nejznámějších Ondříčkových portrétů. Kabinetka zobrazuje houslistu sedícího s nástrojem pod paží na křesle zdobeném sloupky. V NM-ČMH-HHO je doložena v pěti exemplářích. Tři jsou na kartonech vídeňského fotografa Edmunda Tietze, jehož služby Ondříček využíval ve Vídni častěji i pro rodinné snímky. Dedikace pocházejí z podzimu roku 1895. Jedna fotografie je na kartonu ateliéru Photographie Société anonyme Dir. H. C. de Graaff v Amsterdamu. Na reverzu jednoho z vídeňských záběrů je Šichova poznámka, že Tietz přefotografoval snímek, který vznikl v Amsterdamu, patrně při zájezdu v lednu 1895. Muselo by se však jednat o jiný exemplář, nežli ten dochovaný v Šichově pozůstalosti, protože část fotografií na kartonech ateliéru Tietz ukazuje nekryté části pozadí a dekorace, které na amsterdamském snímku nevidíme. O jeho oblíbě svědčí i to, že si ho Ondříček nechal v roce 1904 kopírovat v ateliéru Jana Mulače ve Vodičkově ulici.⁵¹ Dedikační zápis pochází ze dne 28. 4. 1904.

Fotografie, kterou v Ondříčkově vídeňském bytě zhotovil Ludwig Grillich z Vídně, představuje jediný snímek pořízený mimo ateliéry před první světovou válkou.⁵² Zachycuje nejen stojícího houslistu s nástrojem v ruce, ale také jeho klavír Bösendorfer⁵³ a četné stuhly, které tvoří součást sbírek muzea.⁵⁴ Bohužel nedokonalost osvětlení omezuje identifikovat na houslích bližší detaily.

Díky finančním úsporám z amerického koncertování si mistr o sedm let později po nákupu prvních „Guarnerek“ přikoupil ještě jeden nástroj slavného Guarneriho del Gesù, tentokrát většího formátu.⁵⁵ Sloužily mu patnáct let, ale roku 1912 se jich musel vzdát. Nedochovala se ani jejich fotografie.

47) Kús 1938.

48) Ondříček se s Brožíkem sprátelil již v době studií na pařížské konzervatoři. – Šich 1970, s. 39.

49) NM-ČMH-HHO F 3736. Ondříček si obrazu velmi vážil. Jak uvádí Šich, dokonce i ve finanční nouzi ho odmítal prodat. – Šich 1970, s. 122.

50) NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha.

51) NM-ČMH-HHO F 4551, ostatní pozůstalost B. Šicha.

52) NM-ČMH-HHO F 2401.

53) NM-ČMH-OHN E 640.

54) NM-ČMH-HHO č. př. 60/66.

55) Druhé „Guarnerky“ koupil prostřednictvím svého přítele, nástrojaře Otakara Červeného v Kyjevě. – Šich 1970, s. 327.

František Ondříček

Fotografie / Photograph, Edmund Tietz, Wien, 1895
 NM-ČMH-HHO pozůstalost Bohuslava Šicha / from the
 estate of Bohuslav Šich

František Ondříček

Fotografická reprodukce původního originálu, Jan
 Mulač, Praha, [před rokem 1904?] / Photographic re-
 production of original photograph, Jan Mulač, Prague,
 before 1904?
 NM-ČMH-HHO F 4551

Posledním umělcovým nástrojem, na nějž hrál až do konce života, byly housle Carlo Giuseppe Testore (1665–1716).⁵⁶ Vyznačují se mírně klenutou deskou ze smrkového dřeva s poměrně řídkými léty, spodní deska je zhotovena z jednoho dílu. Lev Kůs popsal a charakterizoval stav nástroje v roce 1938 následujícími slovy: „Charakteristický je široký závitek, vkusně vykreslený formát s kulatým středním výkrojem a osobitě řezané typické otvory v desce. Jantarově žlutý lak pokrývá celou plochu těchto po 250 let báječně udržovaných houslí. Šťastná konstrukce, bezvadný materiál a okolnost, že nikdo až dodnes se nepokoušel na nich korigovati sílu desek, řadí je co do tónu mezi nejlepší nástroje.“⁵⁷ Podle umělce byly určeny pro „Ondříčkův odkaz Národu“, převedeny do Národního muzea a zapůjčovány koncertním mistrům.⁵⁸ Při zápůjčce Ivanu Kawaciukovi došlo k vážnému poškození houslí – střední a především dolní části korpusu vrchní desky

56) Ondříček je koupil u vídeňského houslaře Johanna Stübiger. Dne 26. 5. 1916 složil zálohu 1 500 korun. – Šich 1970, s. 327; Podle L. Kúse se má jednat o Ondříčkův nástroj „ze všech nejmilejší“. – Kůs 1938.

57) Kůs 1938.

58) Housle „Testore“ byly poprvé zapůjčeny Jaroslavu Pekelskému, tehdejšímu primáři Ondříčkova kvarteta. Podruhé je měl ještě od roku 1947 na několik následujících let. – Šich 1970, s. 327.

v oblasti ozvučných otvorů (viz fotografie na s. 162). Odbornou opravu provedl po roce 1945 houslař Karel Vávra (1903–1973). V současné době tvoří housle „Testore“ součást stálé expozice historických hudebních nástrojů NM-ČMH.⁵⁹

Fotografií s těmito houslemi je ve sbírce ČMH uchováno méně, o to častěji je najdeme na kresbách a grafikách, hlavně od Hugo Boettingera. Ty sice nedovolují specifikovat organologické detaily nástroje nad uvedený popis, ale zachycují Ondříčka bez stylizace během hry a dokumentují tak jeho typické držení nástroje, nasazení smyčce i pohyb celého těla.⁶⁰ Na několika kresbách je zachycena typická pozice nohou na špičkách u sedícího Ondříčka.⁶¹ Objektivitu této výpovědi dokládají také další dochované kresby stejně jako dlouhodobé přátelství obou umělců. Hugo Boettinger se např. zasazoval o povolání Františka Ondříčka na mistrovskou školu pražské konzervatoře.⁶²

Milované housle „Testore“ Ondříček neodložil ani na jedné z posledních fotografií, pořízené v dubnu 1921 v italském městě La Spezia.⁶³ Na fotografii jsou velmi dobře vidět detaily hlavice nástroje i kresba dřeva na lubech.

Podle zpráv Ondříčkova monografisty B. Šicha náleží do seznamu ještě dvoje housle a dvě violy.⁶⁴

František Ondříček byl přesvědčen, že housle „žijí“ tím, když se na ně hraje, a že nepatří do muzejní vitríny jako pouhý předmět obdivu. K houslím z dílny vysoce ceněných starých italských mistrů se dostal teprve až ve svých třiatřiceti letech.⁶⁵ Ateliérové fotografie vypovídají o způsobu, jakým Ondříček nástroje držel, ale neumožňují jejich přesnější identifikaci.⁶⁶ Výtvarná díla s vyobrazením houslisty sice musíme považovat za umělecká ztvárnění, ale současně zachycují Ondříčka během hry a dokumentují jeho styl a citový výraz způsobem částečně srovnatelným s filmovým záznamem.

Obory organologie a hudební ikonografie se mimo oblast tzv. staré hudby zatím setkávaly v české hudební vědě vzácně, i když poskytují důležité informace jak pro obě disciplíny, tak i pro dokumentaci českého interpretačního umění. K tomu chtěl přispět také náš článek.

59) K houslím „Testore“ byly připojeny v rámci „Ondříčkova odkazu Národu“ pro Národní muzeum „dva cenné smyčce a kožené pouzdro“. – Šich 1970, s. 360. Kožené pouzdro bylo nenapravitelně poškozeno při povodni v roce 2002.

60) NM-ČMH-HHO F 8293.

61) NM-ČMH-HHO F 12988.

62) Dokumentují to mimo jiné dopisy Hugo Boettingera v jeho osobním fondu v Literárním archivu Památníku národního písemnictví.

63) NM-ČMH-HHO pozůstalost B. Šicha.

64) O viole s etiketou „Joh. Bapt. Schweitzer, Discipulus F. Gaissenhoff, Fecit Pestini 1829“ Šich informuje, že Ondříčkovi sloužila k rozehrávání, prstovým cvičením apod. Její původ stejně jako dnešní osud nástroje zůstává neznámý. Violu Carl Zach s etiketou „Carl Zach & Co, k. k. priv. Instrumenten Ateliers, gemacht in Wien 1896, N. 351“ koupil pedagog Leopold Ambroš a z jeho pozůstalosti získal B. Šich. – Šich 1970, s. 328.

65) Navíc to nebylo prostřednictvím mecenášů, ale umělec si je pořídil za vlastní našetřené peníze (viz chronologický seznam smyčcových nástrojů). V tisku z 30. a 40. let 20. století se často vyskytují nepřesné a nepodložené informace o tom, že Ondříček hrál na housle Antonio Stradivari. Například Lev Kús píše, že housle největšího mistra všech dob opatřil Ondříčkovi kolem roku 1887 Gustav Eim z Vídně, ve své době známý redaktor Národních listů. – Kús 1938. Další mylnou informací o vlastnictví houslí Stradivari zveřejnil článek Rudolfa Hendrycha z roku 1947. – HENDRYCH, Rudolf: *Ondříčkovy Testorky zachráněny*, in: Svobodný zítřek, týdeník pro politiku, hospodářství a kulturu, Praha 1947, s. 5.

66) Kvůli tehdejšími dlouhým expozičním časům nebývají snímky v detailu dostatečně ostré. Některé nelze odpovědně datovat ani podle dedikací. Ondříček používal tytéž fotografie pravděpodobně i více let, často se setkáváme s kopiemi, a to i s fotografickými kopiemi vyrobenými v jiných ateliérech než originál. Upřesnit datum originální fotografie lze pouze komparací a kritikou širších souborů.

The Violins of František Ondříček and Their Pictorial Documentation in the Collections of the Czech Museum of Music

DANIELA KOTAŠOVÁ AND EVA PAULOVÁ

This article presents findings from study of and research concerning musical instruments and rich iconographic materials from the estate of the world-renowned Czech violinist František Ondříček. Violins held by the Czech Museum of Music's Musical Instruments Division were analysed and the results compared with secondary information from literature. Information was found concerning a total of fifteen bowed string instruments known to have been once owned by Ondříček. Five of them are presently held by the Czech Museum of Music, which also holds more than three hundred photographs of the artist (forty of them showing him with a violin) and fifteen works of visual art depicting him. The violin seen most frequently on preserved photographs of Ondříček is one by Didier Nicolas aîné, which is the most historically valuable instrument from his estate. In drawings and works of graphic art Ondříček is shown mainly with his last violin, by Carlo Giuseppe Testore, which he played to the end of his life.

František Ondříček – violin – violin making – musical iconography – historical photography – studio photography – visual art – performing artist – performing art

Many distinguished figures have contributed to the worldwide fame of Czech art in the sphere of musical performance. Materials pertaining to the lives and careers of some of them have been preserved in the Czech Museum of Music (České muzeum hudby – ČMH) as part of the National Museum (Národní muzeum – NM). Apart from the bequests of these artists themselves and their families, such materials have often been assembled by their pupils or admirers. Although these performers may seem to be well known, research can deepen our understanding of them and contribute new knowledge.

One of these important figures was the internationally-renowned Czech violinist, composer, and teacher František Ondříček (1857–1922), an heir to the tradition of Jan Slavík and Ferdinand Laub. In the late nineteenth and early twentieth centuries Ondříček ranked among the most famous violinists in the world, admired not only for his wonderful

technique but also for his original realizations of composers' intentions.¹ A rich collection of documentary materials and personal effects of Ondříček was acquired by the National Museum starting already in 1923 in the form of 'Ondříček's Bequest to the Nation'. This was augmented in 1966 via a gift from Marie Stillerová and via transfer by the City of Litomyšl from the discontinued Ondříček Memorial Room of the Litomyšl merchant and collector František Brinke.² These materials consist mainly of musical instruments, a set of memorabilia, and rich iconographic material.³ Alongside small gifts and purchases, extraordinarily extensive and important are papers from the estate of Bohuslav Šich (1892–1980),⁴ hereinafter referred to as 'the Šich collection', deposited in the museum's Music History Division (Hudebněhistorické oddělení – NM-ČMH-HHO), which include materials for Šich's large and fundamental book on Ondříček.⁵ In our research we started with knowledge gathered by Šich, which however we subjected to critical analysis and further investigation. Also useful was the article 'Housle slavného houslisty Fr. Ondříčka' (The Violins of the Famous Violinist František Ondříček) in the magazine *Pestrý týden* (Colourful Week),⁶ in which the organologist Lev Kůs (1900–1942),⁷ well-informed in the field of violin making, provided descriptions of instruments from Ondříček's estate including some that we know today only indirectly from literature.

1) After studies with Anton Bennewitz (1873–1876) at the conservatory in Prague and with Joseph Lambert Massart (1877–1879) at the conservatory in Paris, František Ondříček concertized in various French cities (including Paris from 1879 to 1881) as well as in Brussels, in London (1882), and in Prague. He scored a decisive success in Vienna, then undertook concert tours of Europe (including Russia) and of North America. On 14 October 1883 in Prague he gave the world premiere of Dvořák's *Concerto for Violin and Orchestra in A minor*, Op. 53, B. 108, and he was long presented as a 'symbol of national upsurge' in his field. Together with a pupil of his he worked out a new method book for violin playing based on anatomy and physiology, published in Vienna from 1909 to 1912. For further details on Ondříček see ŠICH, Bohuslav: 'Ondříček František', in *Československý hudební slovník osob a institucí* (Czechoslovak Musical Dictionary of Persons and Institutions), Vol. 2, Státní hudební vydavatelství, Prague 1965, p. 222.

2) Both these groups of materials are listed under acquisition number 60/66.

3) Preparation of this study was supported financially by the Ministry of Culture of the Czech Republic as part of institutional financing of long-term conceptual development of the National Museum as a research organization (DKRVO 2013/43, 00023272). We wish to thank all those who contributed to our work on this article with their advice, comments, or otherwise valuable help, namely Karel Vávra (master violin maker), Zdeněk Jeřábek (employee of Czech Radio), Gabriel Gössel (collector of old sound recordings), and colleagues in the Czech Museum of Music.

4) Šich was a pupil of Ondříček, a musicologist, and a member of the Czechoslovak Radio Symphony Orchestra in Prague. The materials from his estate in the Czech Museum of Music have not been distributed into separate collections according to the principal of pertinence, but rather are preserved as a whole. This collection has not yet been inventoried.

5) ŠICH, Bohuslav: *František Ondříček. Český houslista* (František Ondříček, Czech Violinist), Editio Supraphon, Prague 1970 (hereinafter 'Šich 1970').

6) Although this article contains some factual errors (e.g. incorrect dating of Ondříček's death and the assertion that he owned a violin by Antonio Stradivari), it constitutes an important contribution to knowledge concerning this topic. See KŮS, Lev: 'Housle slavného houslisty Fr. Ondříčka' (Violins of the Famous Violinist František Ondříček), *Pestrý týden*, 1938 (hereinafter 'Kůs 1938'). The Šich collection includes a copy of this article.

7) Kůs studied musicology at Charles University until 1935. As an organologist he concerned himself mainly with violins and violin making. His *Dějiny pražské houslařské školy* (History of the Prague Violin-Making School) remained unpublished. For further information see ŠTĚDRŮN, Bohumír: 'Kůs Lev', in *Československý hudební slovník osob a institucí* (Czechoslovak Musical Dictionary of Persons and Institutions), Vol. 1, Státní hudební vydavatelství, Prague 1963, p. 795, and on the Internet (accessed 23 May 2013) *Český hudební slovník osob a institucí* (Czech Musical Dictionary of Persons and Institutions), © 2008 Ústav hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity, at <http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>

Ondříček's instruments attracted interest both during his lifetime and after his death; the most recent information about them comes from 1970. Our own research enabled us to identify a portion of the total number of fifteen bowed string instruments he is currently known to have used. Five of them are held by the Czech Museum of Music in its Musical Instruments Division (Oddělení hudebních nástrojů – NM-ČMH-OHN), along with a case, two bows, and a piano.⁸ Some of the other instruments shown in our list are known to be in private ownership today. For the remainder we have no information at all about their current whereabouts or whether they still exist.⁹

Chronological Table of Bowed String Instruments Once Owned by František Ondříček¹⁰

Instrument	Probable Period of Use	Source of Information
quarter violin, anonymous, nineteenth century	?	NM-ČMH-OHN E 2362
quarter violin, anonymous, nineteenth century	?	NM-ČMH-OHN E 2363
three-quarter violin, anonymous, Luby near Cheb (?), nineteenth century	?	Archive of Czech Radio
violin, copy after Gasparo da Salò	1870–1873	Šich 1970, p. 326
violin, Ferdinand August Homolka, Prague, 1874 (?)	1874–1881	Kůs 1938; Šich 1948, ¹¹ p. 9; Šich 1970, p. 326
violin, Didier Nicolas aîné, Mirecourt, 1833 or earlier	1878 (?), 1882 – October 1890, 1912–1916	NM-ČMH-OHN E 2857
violin, Gand & Bernardel Frères, Paris, 1878	1879	NM-ČMH-OHN E 575
violin, Michelangelo or Nicolo Bergonzi	until 1882	Šich 1970, p. 326
violin, Tomáš Zach	1886 (?)	Šich 1970, p. 328
violin, Giuseppe Guarneri del Gesù, 1738	1890–1905	Kůs 1938; Šich 1948, p. 9; Šich 1970, p. 327
violin, Giuseppe Guarneri del Gesù, 'large'	1897–1912	Kůs 1938; Šich 1948, p. 9; Šich 1970, p. 327
violin, Carlo Giuseppe Testore, Milan, ca. 1700	1916–1922	NM-ČMH-OHN E 589

8) Study of a photograph (NM-ČMH-HHO F 2401) allowed us to identify a Bösendorfer piano from Ondříček's estate (NM-ČMH-OHN E 640, acquisition number 94/49).

9) Deposited in the archive of Czech Radio to this day is a three-quarter violin. (Czech Radio in Prague, Central Archive – materials from the estate of František Ondříček.)

10) We have assembled this list, which we consider to be incomplete, based on all available information from primary sources as well as from literature. Violins found in the collection of the NM-ČMH-OHN are shaded in grey.

11) 'Památce „krále českých houslistů“ Mistra Františka Ondříčka' (In Memory of the 'King of Czech Violinists', Master František Ondříček), in *III. Sborník statí o 25leté činnosti „Kruhu přátel, ctitelů a žáků Mistra Františka Ondříčka“* (Third Compendium of Essays on the Twenty-Five Years of Activity of the 'Friends, Admirers, and Pupils of Master František Ondříček'), ed. Bohuslav Šich, Ondříčkův fond, Prague 1948 (hereinafter 'Šich 1948').

violin, Carl Zach	1896 or later (?)	Šich 1970, p. 328
viola, Carl Zach, Vienna, 1896	1896 or later (?)	Šich 1970, p. 328
viola, Johann Baptista Schweitzer, 1829	1916 or later (?)	Šich 1970, p. 328
Accessories		
double leather case		NM-ČMH-OHN E 2361
two bows (valuable)		NM-ČMH-OHN

In connection with work on this study all the instruments from Ondříček's estate in the museum's Musical Instruments Division (NM-ČMH-OHN) were catalogued or recatalogued. Detailed technical dimensions were recorded for the individual instruments and their current condition described, with references to primary sources of information and/or literature.¹²

Just as today, starting already in the second half of the nineteenth century photographs of performing artists – both portraits and depictions with instrument – played an important role in promotion, contacts with admirers, and the activities of agents. The museum's Music History Division (NM-ČMH-HHO) holds more than three hundred photographs of Ondříček (forty of which show him with a violin) and another fifteen works of visual art depicting him. Apart from the artistic portraits and photographs known from the publications of Šich and others, we have available here a rather large number of less well-known depictions. Also not negligible are reflections of Ondříček's personality in works of visual art created by artists who knew him well personally. Some are held by the NM-ČMH-HHO while others, mainly drawings and works of graphic art by Hugo Boettinger, are found also in the collections of the National Gallery, the West Bohemian Gallery, the Gallery of Art in Zlín, and the Literary Archive of the Museum of Czech Literature.¹³

The greatest aid in coming to know the performing art of František Ondříček is offered by sound recordings.¹⁴ We were unable to locate any in the archive of Czech Radio, but recently a few recordings have surfaced elsewhere, made for the American branch of the French firm Pathé. They were made either during Ondříček's sojourn in the USA, where he probably played a violin by Guarneri from 1738, or in Vienna around 1916 when he played a violin by Testore (which he continued to use to the end of his life). But no further information about these recordings has been preserved. Altogether, collectors have been able to track down four to six recordings of Ondříček's playing on phonograph discs. Two recordings of his interpretations of music by Joseph Joachim Raff and Johann Sebastian Bach are found on a compact disc issued in 2007 by the Jan Kubelík Society.¹⁵ Another disc

12) See systematic listing of musical instruments, NM-ČMH-OHN.

13) The works by Hugo Boettinger (1880–1934) were sought out, described, and evaluated as part of a research project supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic from 2001 to 2004 (project identification code RK01P030MG001).

14) Ondříček's biographer Bohuslav Šich was not aware of any recording the violinist made at all: 'Ondříček's unique violin art met with the same fate as that of both of his predecessors. [...] Upon his death it simply ceased to exist.' See Šich 1970, p. 340.

15) This is a relatively recent discovery of a disc currently in the private ownership of a collector in Munich. The compact disc bears a reproduction of the original label of the Pathé firm. Details are available at <http://www.sdmusic.cz/jankubelik/sjk006cz.htm> (accessed 21 May 2013).

discovered recently, also issued by the Pathé firm (as No. 6041), contains two recordings – of pieces by Ondříček himself and by Robert Schumann.¹⁶

The two quarter violins¹⁷ and one three-quarter violin¹⁸ once owned by Ondříček are probably instruments he played during his childhood when he began to learn the violin. All three of these instruments show more-or-less standard craftsmanship, and are worthy of note only in that they stand in first place in the chronological series of his instruments.¹⁹ Information found in the literature indicates that he then played, between the ages of thirteen and sixteen, an anonymous copy of a violin from 1593 by the Italian maker Gasparo da Salò of Brescia (1540–1609).²⁰

During the time of Ondříček's studies at the conservatory in Prague the violin maker Ferdinand August Homolka (1828–1890) gave him his first master instrument, known as 'the Prague Stradivarius'.²¹ Ondříček played it during his studies in Paris and on concert tours of France and Belgium, until his return to Prague in 1881. We were unable to determine the location of this instrument today.²² Thus all the more valuable for us are photographs of it in the Šich collection in the Czech Museum of Music's Music History Division (NM-ČMH-HHO). Kůs reported that Ondříček's diligence in practicing on this instrument was evidenced by the worn edge of the central indentation in its belly (upper plate) next to the E string, that otherwise the instrument was in very good condition, and that a special feature was the extraordinarily beautiful golden yellow base coat beneath the reddish brown alcohol varnish.²³

In iconographic documentation, this Homolka violin should be captured on the earliest photographs of Ondříček. The first of them shows his full figure with a violin under his arm and a bow in his hand, in front of a decorative background. It was taken by the Prague studio of Jindřich Lachmann in Ferdinandova třída (Ferdinand Avenue) – today called Národní třída (National Avenue). In the collections of the Czech Museum of Music this photograph is

16) Gabriel Gössel, a collector of old sound recordings, reported to us that this disc contains the following pieces: *Etude* No. 2 (violin solo) by František Ondříček and *Duets*, Op. 85, No. 12 (*Abendlied*, violin and piano) by Robert Schumann. This information comes from CREIGHTON, James: *Discopaedia of the Violin*, 2nd (revised) ed., 1994, Records Past Publishing.

17) Šich speaks erroneously of two half violins: 'after the first quarter violins, now lost, two half violins previously in the Ondříček Memorial Room of František Brinke in Litomyšl, transferred in 1964 to the music division of the National Museum in Prague.' See Šich 1970, p. 326. In the museum's acquisitions book we read that these violins are among 'materials from the estate of M. Stillerová, containing memorabilia of František Ondříček and his wife Ella according to the list.' See *Knihla přírůstků NM-ČMH 1965–1979* (Acquisitions Book NM-ČMH 1965–1979), NM-ČMH-OHN E 2362 and E 2363, acquisition number 60/66.

18) See note 9.

19) The only photograph in relevant available materials that shows a child's violin is one of František's youngest brother, Stanislav, deposited in the Šich collection, apparently taken in 1897 judging by the inscription thereon. (Reportedly Ondříček often lent his instruments to members of his family.) The violin in this photograph cannot be identified precisely.

20) According to Šich's investigations, as of 1965 this instrument was in private ownership. See Šich 1970, p. 326.

21) Homolka gave Ondříček this instrument of his own making out of joy at the boy's progress in learning, under the condition that he would provide free violin instruction to Homolka's son Emanuel and the son of Ondříček's landlady, Mrs. Sobotková. See Kůs 1938.

22) It is probably in private ownership. As of 1970 it had been acquired by Jiřina Malá, a pupil of Karel Hoffmann who settled in New York. See Šich 1970, p. 326.

23) Kůs 1938.

represented by two originals and one reproduction.²⁴ Šich dates the reproduction as ‘probably from 1871 or 1872’. However, judging by Ondříček’s appearance alone this dating seems too early. The museum also holds a photograph of Ondříček with his pupil Otakar Kozel;²⁵ there is no indication of the original photographer, but judging by analysis of the furniture and decorations used it was taken on the same occasion as the one Šich dated to 1871 or 1872, thus in the Lachmann studio. Ondříček taught Kozel in 1875 and 1876, when Kozel’s father was contributing towards payment for Ondříček’s studies at the conservatory in Prague,²⁶ which information allows us to refine the dating of both photographs. This instrument is also visible on a photograph of the ‘Quatuor Ondříček’ from the time of Ondříček’s studies in Paris, bearing inscriptions from late 1878 and early 1879.²⁷

Another two photographs were taken in the studio of Jan Mulač, in all probability after Ondříček’s return from Paris in 1881.²⁸ Not even the preserved negative shows sufficient detail for identification of the instrument, which could be either the violin by F. A. Homolka or one that Ondříček was trying out at the time by a maker named Bergonzi, received from the patron Alois Oliva. The same applies to a photograph from the Tietz-Gallat studio in Chrudim showing Ondříček with Karel Kovařovic, who often accompanied him at the piano in concerts.²⁹ It was apparently taken on the occasion of a concert in Chrudim in April 1881.

The most historically valuable instrument from Ondříček’s estate³⁰ is a violin by Didier Nicolas aîné (1757–1833), who worked in the town of Mirecourt – ‘the French Cremona’.³¹ It is a flat instrument with broad edges; the body is distinguished by large dimensions, and except for the neck all its parts (including the head) are the work of the said maker. Remarkable is the back plate made from a single piece of almost unveined maple, whose lower right portion shows prominent waving of growth rings extending diagonally all the way to the upper right corner. Ondříček scored great successes on his concert tours with this Nicolas instrument, especially from 1882 to October 1890, and he returned to it from 1912 to 1916 – thus until shortly before he began using his last instrument, by Testore.³² When he himself was not playing his Nicolas violin (which he liked to use especially for practicing) he readily lent it to pupils of his for their public performances.³³ Having large dimensions,³⁴ it had to be stored in a viola case. Shortly before World War I Ondříček lent

24) NM-ČMH-HHO F 7003 (one original) and in the Šich collection (one original and one reproduction).

25) Two specimens, NM-ČMH-HHO F 7001 and in the Šich collection.

26) Šich 1970, p. 29.

27) Photograph preserved in the museum in two originals and several reproductions. The photograph catalogued as NM-ČMH-HHO F 7005 bears an inscription dated 7 January 1879.

28) Two positives of the same photograph (standing figure shown down to his knees), NM-ČMH-HHO F 5080 and in the Šich collection, and the original negative J 5375. Seated figure down shown to the knees only in the Šich collection.

29) NM-ČMH-HHO and in the Šich collection.

30) According to Šich 1948, p. 10.

31) We do not know how Ondříček acquired this instrument, but it was probably already in 1878 during his studies in Paris. See Šich 1948, pp. 9, 10.

32) Šich 1948, pp. 9, 10.

33) Mainly to Bohuslav Orel, Viktor Švec, and Vojtěch Frait.

34) Total length 604 mm, length of body (on the back plate) 364 mm, length from bridge to fingerboard 325 mm,

this violin to a pupil about fourteen years old, 'who, unable to fit this quite large violin into his normal case, took a pocket knife and simply cut off all the edges of the plates projecting over the ribs.'³⁵ We were unable to determine who repaired this damage; documented photographically is only a repair executed by Karel Vávra (1903–1973) who, as the photograph shows, glued on one rectangular and three square-shaped braces in the upper part of the belly to the right of the bass-bar. Other changes to the violin were made earlier, before Vávra's repair.

In 1946 this Nicolas violin was to be sent to Vienna, but in the end it was acquired for display in the Ondříček Memorial Room in the National Museum in Prague.³⁶ Since 1974 it has been part of the separate 'State Musical Instruments Collection' administered by the Czech Museum of Music's Musical Instruments Division (NM-ČMH-OHN).³⁷

Most of the preserved photographs of Ondříček show him during periods when he played the instrument by Nicolas. In one set of photographs, taken in the studio of Jan Mulač and picturing him both with and without his violin, we find inscriptions dated from 1883 through 1885. In annotations on the back sides Šich dated some of these photographs to the summer and autumn of 1882, before Ondříček's

Housle / Violin Didier Nicolas aîné, Mirecourt, před rokem 1833 / 1833 or earlier
(NM-ČMH-OHN E 2857)

Snímek po opravě poškozené vrchní desky (vnitřní strana) / Photograph after repair of damaged belly (inside)
Fotografie, neznámý autor / Photograph, anonymous
NM-ČMH-HHO pozůstalost Bohuslava Šicha / from the estate of Bohuslav Šich

length from bridge to upper part of body 194 mm, height of ribs at the neck 27.5 mm, height of ribs at the end-button 30 mm, width of upper portion of body on the back plate 172 mm, width of body at centre (back plate) 117 mm, width of lower portion of body (back plate) 210 mm.

35) Šich 1948, p. 10.

36) Šich shared in this project, with help from the state conservation office. Later the instrument was lent to Vojtěch Frait, who played it in public performances at least until 1970. On 12 April 1948, the anniversary of Ondříček's death, Frait played pieces by Ondříček on this instrument on Czechoslovak Radio. See Šich 1970, p. 328.

37) This is a collection of bowed string instruments of very high quality serving for solo and chamber performances. The Nicolas violin from Ondříček's estate has been borrowed by Jiří Novák (a member of the Smetana Quartet), Ivan Štraus, Jan Krejčí, Josef Kekula, Jitka Adamusová, and other outstanding artists.

departure to Vienna for his successful performances there; the large cabinet photographs, showing Ondříček seated by a decorated keyboard instrument, are dated by Šich to 1883. However, all the photographs in this set by Mulač must come from the same time, because they show the same studio decorations and Ondříček has the same hair style and dress. The photographs are preserved in both cabinet and calling-card formats; Šich proposes a different dating for each of them, but some are clearly cut out from the above-mentioned larger scene.³⁸

A photograph from London,³⁹ where Ondříček scored an extraordinary success with his concerts from April to July 1882, can be dated with substantially greater precision. Analogously the photograph he gave to Antonín Dvořák⁴⁰ while practicing the latter's *Violin Concerto* was taken in the Berlin studio of Otto Lindner in Königstrasse during the time of Ondříček's performances in the Court Opera there between 9 and 13 March 1883.

In 1879, at the end of his studies at the conservatory in Paris, Ondříček acquired a master violin by Gand & Bernardel Frères as first prize in a competition, together with a diploma. Made in Paris in 1878 with the opus number 785,⁴¹ this instrument exemplifies the best French work in all its details: vividly red alcohol varnish, sharply-cut openings, precise edges and corners, and an unusually sharp scroll lined with a black contour as was popular among French violin makers.⁴² Inscribed on the ribs is a dedication in gold lettering: 'PREMIER PRIX DÉCERNÉ EN 1879. à Fçois ONDRÍČEK CONSERVATOIRE NATIONAL DE MUSIQUE'.⁴³ We have no depiction of Ondříček in which this prominent text is visible. According to Šich (his pupil) he was never fond enough of this instrument to perform on it publicly. As in the case of his other violins, Ondříček gladly lent it, not only to his pupils

38) Today we know a total of ten specimens from this set: four different photographs, some represented in more than one specimen. They are found in the Šich collection, in the iconographic collection of the NM-ČMH-HHO, and in the collections of the Bedřich Smetana Museum. Over time a number of enlargements were made from the original negatives, mostly on cardboard backings that Jan Mulač used from 1883 to 1890. Only one specimen is on an older type of cardboard backing, used also for photographs by Mulač found in other collections from 1880 to about the end of 1882, although the dedication on this one is later, from 11 June 1885.

39) Photograph by the studio of Elliott and Fry, Baker Street, London, with inscription dated 25 November 1882 in Vienna. In the Šich collection.

40) The inscription is dated 29 March 1883, when Ondříček and Dvořák exchanged photographs of each other. Antonín Dvořák Museum (Muzeum Antonína Dvořáka – MAD), NM-ČMH-MAD S 226/1149.

41) Two pairs of brothers – Charles Adolphe Gand and Charles Nicolas Eugène Gand, Ernest August Bernardel and Gustave Adolphe Bernardel, all of them sons of important Parisian violin makers, worked together in Paris under the name of this firm from 1866 to 1886. In this way they maintained and developed the good reputation of both of these acclaimed violin-making firms, which also traded successfully in old instruments of top quality. After departure of the older Bernardel the firm continued operating under the same name until 1892. See ČÍŽEK, Bohuslav: *Hudební nástroje evropské hudební kultury*, 1st ed., Aventinum, Prague 2002, p. 69; English edition *Musical Instruments of European Musical Culture*, Aventinum, Prague 2011, p. 69.

42) Cf. Kús 1938.

43) Inside the body is the following text, partly printed and partly hand-written – 'GAND & BERNARDEL Fres. / Luthiers du Conservatoire de Musique / No. 785. Paris 1878.' – and a second inscription, entirely hand-written – 'Ton verbessert 1895 / L.[?] Darski Wien'. According to the inventory entry made by Alexander Buchner this instrument was accompanied by a black leather case and a bow bearing no lettering. See BUCHNER, Alexander: *Inventář hudebních nástrojů hudebního oddělení Národního musea v Praze* (Inventory of Musical Instruments of the Music Division of the National Museum in Prague), begun 1 October 1951, p. 85.

Housle / Violin Giuseppe Guarneri del Gesù, 1738
 Fotografie, neznámý autor / Photograph, anonymous
 NM-ČMH-HHO pozůstalost Bohuslava Šicha /
 from the estate of Bohuslav Šich

but to his brother Karel Ondříček (1863–1943).⁴⁴ Concerning the next items in our chronological list of Ondříček's instruments we have only indirect information.⁴⁵

It was not until 1890 that Ondříček could afford to buy a violin by one of the most famous masters of Cremona – Giuseppe Guarneri del Gesù (1698–1744).⁴⁶ Kůs described it as:

an instrument broad in the breast with long openings in the belly and a large head with a beautiful scroll. The belly is of spruce with wide, perfectly parallel growth rings; the back plate is made from a single piece of maple, with patterns formed by growth rings that decline from the left side to the right. The overall impression is massive.⁴⁷

However, in 1905 Ondříček was forced to sell this instrument. Its further fate is unknown, but we do

have a photograph in the Šich collection showing the entire instrument.

We see this Guarneri violin in several photographs, and above all in the most famous portrait of Ondříček, painted in Paris in 1892⁴⁸ by Václav Brožík (1851–1901),⁴⁹ which

44) In connection with this Gand & Bernardel Frères violin the two brothers had a falling out that lasted many years. František lent it to his brother in good will for concert performances, but after one concert in 1883 the reckless Karel left it in a pawn shop. Fortunately the head of the pawn shop was a friend of František Ondříček and informed him. František did not forgive his brother, and not until twelve years later were they reconciled (permanently). See Šich 1970, pp. 88 and 326.

45) For some time he used a violin by an Italian master named Bergonzi, apparently either Michelangelo or Nicolo. However, the instrument's sound did not suit him and starting shortly after his London debut in April 1882 he gave preference to his Nicolas violin, which met his needs better. See Šich 1970, p. 327.

46) It was obtained for Ondříček from Russia by Karel Zach, a Czech living in Vienna. In 1905 it was purchased by Ondříček's former pupil, the violin maker E. E. Homolka, for 4,000 crowns. See Šich 1970, p. 327.

47) Kůs 1938.

48) NM-ČMH-HHO F 3736. Ondříček valued this painting highly. Šich writes that even when in financial straits he refused to sell it. See Šich 1970, p. 122.

49) Ondříček and Brožík became friends already during the time of the former's studies at the conservatory in Paris. See Šich 1970, p. 39.

is the only depiction of Ondříček or any of his instruments in colour and allows us to appreciate the warm hue of the instrument's lacquer. Unfortunately here, too, the violinist is shown holding the instrument in his favourite manner, whereby the better part of it is hidden. Apparently from this same time comes a little-known photograph of Ondříček shown down to his knees while playing the violin, taken by the Parisian firm of Henri Ernest Ladrey.⁵⁰ This important studio was already functioning in its second generation; in 1889 it had moved to premises previously occupied by André-Adolphe-Eugène Disdéri, the deceased inventor of the calling-card photograph, whose name Ladrey then attached to his own. This is the only photograph of Ondříček we have that bears the hand-written signature of the photographer. We may assume it was taken during the time of Ondříček's concerts in Paris in March 1892.

How difficult and imprecise the dating of photographs according to inscriptions can be is demonstrated by one of the best-known portraits of Ondříček, a cabinet photograph showing him seated in a chair with decorative carving with his instrument under his arm. The Czech Museum of Music's Music History Division (NM-ČMH-HHO) has five specimens. Three are on cardboard backings of the Viennese photographer Edmund Tietz, whose services Ondříček used rather often when in Vienna, also for family photographs; they bear inscriptions from the autumn of 1895. One is on a cardboard backing of the studio 'Photographie Société anonyme Dir. H. C. de Graaff' in Amsterdam. On the back side of one of the Viennese specimens is a comment by Šich saying that Tietz re-photographed a photograph taken in Amsterdam evidently during Ondříček's visit to that city in January 1895. However, that would have to have been a different Amsterdam photograph from that preserved in the Šich collection, because the specimens on cardboard of the Tietz studio show uncovered parts of the background and decoration that we do not see on the Amsterdam photograph. Ondříček apparently liked this photograph: in 1904 he had a copy made in the studio of Jan Mulač in Vodičkova ulice (Vodička Street) in Prague,⁵¹ which bears an inscription dated 28 April 1904.

A photograph taken in Ondříček's Vienna flat by the Viennese photographer Ludwig Grillich⁵² is the only photograph we have of him taken outside a studio before World War I. It captures not only the violinist, standing with instrument in hand, but also his Bösendorfer piano (now held by the Czech Museum of Music)⁵³ and numerous ribbons (also in the museum).⁵⁴ Unfortunately imperfect lighting hinders identification of details on the violin.

Thanks to financial savings from concertizing in America, seven years after acquiring his first instrument by the celebrated Guarneri del Gesù Ondříček bought another one in 1897, this time of larger size.⁵⁵ It served him for fifteen years, but in 1912 he had to give it up. We do not have even a photograph of this violin.

50) In the Šich collection.

51) NM-ČMH-HHO F 4551. The other specimens are in the Šich collection.

52) NM-ČMH-HHO F 2401.

53) NM-ČMH-OHN E 640.

54) NM-ČMH-HHO, acquisition number 60/66.

55) He purchased this second Guarneri instrument through the mediation of a friend of his in Kiev, the

The last of Ondříček's instruments, on which he played to the end of his life, was a violin by Carlo Giuseppe Testore (1665–1716).⁵⁶ It is distinguished by a slightly arched belly of spruce with relatively sparse growth rings; the back plate is made of one piece. Lev Kůs described this instrument in 1938 as follows:

Characteristic is the broad scroll, the tastefully drawn format with a round central indentation and distinctively carved typical soundholes in the belly. Amber-yellow varnish covers the whole surface of this violin, which has been wonderfully maintained for 250 years. The successful design, perfect material, and the fact that nobody to this day has attempted to correct the thickness of the plates ranks it among the best instruments as concerns tone.⁵⁷

By decision of Ondříček himself, this instrument was designated as part of 'Ondříček's Bequest to the Nation', transferred to the National Museum and loaned to outstanding violinists.⁵⁸ While on loan to Ivan Kawaciuk the central and lower parts of the belly in the area around the soundholes were seriously damaged. (See photograph, page 162.) An expert repair was carried out sometime around 1945–1950 by the violin maker Karel Vávra (1903–1973). This Testore violin is currently part of the permanent exposition of historical musical instruments in the Czech Museum of Music.⁵⁹

Photographs in the collections of the Czech Museum of Music that show this violin are fewer in number. However, we do find it frequently in drawings and works of graphic art, mainly by Hugo Boettinger. Although they do not allow us to specify the organological details of the instrument beyond the description given above, they capture Ondříček while playing, without stylization, and thus document his typical manner of holding the violin, his placement of the bow, and the movement of his whole body.⁶⁰ Several drawings show the typical position of his feet, on tiptoes, while seated.⁶¹ The objectivity of this testimony is evidenced by other preserved drawings and by the long-term friendship between the two artists – for example Boettinger advocated the hiring of Ondříček to teach in the 'master school' of the conservatory in Prague.⁶²

Ondříček did not lay aside his beloved Testore violin even in one of the last photographs of him, taken in April 1921 in La Spezia, Italy.⁶³ It shows very clearly the details of the instrument's head and the grain in the wood of the ribs.

instrument maker Otakar Červený. See Šich 1970, p. 327.

56) Ondříček purchased it from the Viennese violin maker Johann Stübiger. On 26 May 1916 he paid a deposit of 1,500 crowns. See Šich 1970, p. 327. According to Kůs (1938) this was Ondříček's favourite instrument of all those he owned.

57) Kůs 1938.

58) After transfer of Ondříček's bequest to the National Museum on 18 October 1923, this Testore violin was loaned (on the recommendation of Karel Hoffmann and Maximilián Leiser) to Jaroslav Pekelský, at that time first violinist of the Ondříček Quartet. Pekelský had it again for several years starting in 1947. See Šich 1970, p. 327.

59) Appended to the Testore violin as part of 'Ondříček's Bequest to the Nation' for the National Museum were 'two valuable bows and a leather case'. See Šich 1970, p. 360. The case was irreparably damaged during the flood of 2002.

60) NM-ČMH-HHO F 8293.

61) NM-ČMH-HHO F 12988.

62) This is documented e.g. by letters of Hugo Boettinger in the Boettinger collection in the Literary Archive of the Museum of Czech Literature.

63) NM-ČMH-HHO and in the Šich collection.

Hugo Boettinger: *František Ondříček*
Kresba, Praha / Drawing, Prague, 1917
NM-ČMH-HHO F 8293

According to information from Ondříček's biographer Bohuslav Šich, he also owned two more violins and two violas.⁶⁴

František Ondříček was convinced that a violin 'lives' when it is played and that it does not belong in a museum display case as a mere object of admiration. It was not until he had reached the age of thirty-three that he obtained a violin by one of the highly-acclaimed old Italian masters.⁶⁵ Studio photographs show us how he held instruments, but do not allow their precise identification.⁶⁶ Although works of visual art depicting the violinist must be viewed as artistic renderings, they do capture him while playing, documenting his style and emotional expression in a way often comparable to that of film footage.

Until now the fields of organology and musical iconography have rarely come into contact in Czech musicology outside the sphere of early music. However, they provide important information both for these two disciplines and for documenting Czech performing art. Presentation of such information has been the aim of this article.

64) Šich tells us that a viola with the label 'Joh. Bapt. Schweitzer, Discipulus F. Gaissenhoff, Fecit Pestini 1829' served Ondříček for warming up, for finger exercises, etc. Its origin is unknown, as is its fate today. A viola with the label 'Carl Zach & Co, k. k. priv. Instrumenten Ateliers, gemacht in Wien 1896, N. 351' was purchased by the pedagogue Leopold Ambroš, from whose estate it was acquired by Bohuslav Šich. See Šich 1970, p. 328.

65) Moreover he was not aided in this by patrons: rather, he paid for the instrument with his own funds that he had saved. (See the chronological table of his instruments.) In press reports from the 1930s and 1940s we often find the inaccurate and undocumented information that Ondříček played a violin by Antonio Stradivari. For example Kús writes that around 1887 Gustav Eim of Vienna, a reporter for *Národní listy* (National News) who was well-known in his time, provided Ondříček with a violin by the greatest master of all time. See Kús 1938. Another error concerning ownership of a Stradivari violin was published in 1947 in an article by Rudolf Hendrych. See HENDRYCH, Rudolf: 'Ondříčkovy Testorky zachráněny' (Ondříček's Testore Violin Rescued), *Svobodný zítřek, týdeník pro politiku, hospodářství a kulturu* (A Free Tomorrow: Weekly for Politics, Business, and Culture), Prague 1947, p. 5.

66) Because of the long exposure times that were necessary during that period, the photographs are not usually sharp enough in details. Moreover some cannot be reliably dated even according to inscriptions. Ondříček probably used the same photographs over the course of a number of years; we often encounter copies – even photographic copies made in different studios than the original. The date of an original photograph can be determined only through comparison and critical analysis of larger sets.